

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienumr: SKR 2023/02360

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Ljungby kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 3 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-04-24

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Ljungby kommun

Ljungby kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelse från Bilaga R till AB.

Dispens söks för sammanlagt 25 personer, samtliga heltidsanställda brandmän och styrkeledare som utgår från huvudstationen i Ljungby.

Verksamheten i räddningstjänsten i Ljungby kommun är bemannad i skift med ett befäl och fyra brandmän per skiftlag. Beredskapsstyrka utgår från stationen i Ljungby samt från stationen i Lidhult belägen 45 km från Ljungby. Därutöver samverkar verksamheten med frivilliga brandvårn på landsbygden.

Verksamheten verkar inom en yta om cirka 2 000 kvadratkilometer fördelat på en större tätort (Ljungby) och till en stor del renodlad glesbygd. I kommunen bor cirka 29 000 personer.

Heltidsorganisationen har sedan många år arbetat dygn, 24 timmar på helger och under sommarperioden. Detta för att kunna ge ledigt varannan helg och för att under sommarperioden ha attraktiva semesterperioder och därmed underlätta semesterplaneringen. Organisationen är beroende av ett antal timvikarier samt deltidsbrandmän för att tillgodose behovet under semesterperioder och vakanser.

Som skäl för dispens har Ljungby kommun bland annat anfört följande.

Kommunen har tagit fram alternativa scheman. Fyra olika förslag av möjliga arbetstidsförläggningar har tagits fram, förläggning 11h/13h, förläggning 10h/14h, förläggning 8h-20h och förläggning 10h-20h.

Inget av dessa förslag har bedömts säkerställa bemanningen. Vidare bedömer kommunen att det finns risk för att dessa schemaförslag påverkar möjligheten till rekrytering av personal negativt samt att behålla nuvarande personal.

Av de heltidsanställda brandmännen innehar sex personer även en anställning som beredskapsbrandman (RiB) hos kommunen. Dessa arbetar enligt samma schema som övriga brandmän i sin heltidsanställning. Fler tillfällen på arbetsplatsen innebär ökade svårigheter att hantera schema i RiB-anställningen. Ökade krav på kompenserande vila kan vidare ge störningar åt båda håll.

Kommunen har även ansökt om dispens från kollektivavtalens bestämmelse gällande dygnsvila bland annat för att kunna genomföra APT och/eller andra interna möten.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Kommunens dispensansökan är begränsad och avser enbart dispens för 24-timmarspass under helger, sommarperiod och enstaka tillfällen såsom övning, utbildning och APT.

Kommunen har prövat flera varianter av schemaförläggning i enlighet med dygnsviloreglerna men dessa bedömts medföra stora svårigheter för verksamheten, bland annat i form av vakanstäckning med rätt kompetens.

Kommunen har vidare uppgivit att förläggning av arbetstid under sommarens semesterperiod är särskilt utmanande.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 4 mars 2024, beviljat Ljungby kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetstidsnämnden, för berörda yrkesgrupper, dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under helger samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar vid enstaka tillfällen, som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.